

Investidura com a doctor honoris causa
del professor Federico Mayor Zaragoza

Investidura com a doctor honoris causa del professor Federico Mayor Zaragoza

Sessió acadèmica extraordinària,
31 d'octubre de 2013

Universitat Rovira i Virgili
Tortosa

Discurs d'investidura: © 2013 by Federico Mayor Zaragoza

Fotografia: Francesc Nadal

Imprès per Indústries Gràfiques Gabriel Gibert, SA

Dipòsit Legal: T.157-2014

Índex

Elogi del candidat	7
a càrrec del DR. ÀNGEL-PÍO GONZÁLEZ SOTO	
Discurs d'investidura	21
pronunciat pel professor FEDERICO MAYOR ZARAGOZA	
Paraules de benvinguda	33
pronunciades pel DR. FRANCESC XAVIER GRAU VIDAL	
Rector Magfc. de la Universitat	

Elogi del candidat
a càrrec del Dr. Àngel-Pío González Soto

Rector Magnífico
Profesor Federico Mayor Zaragoza
Ilustres autoridades académicas y sociales
Comunidad universitaria
Señoras y señores

Avui és un dia molt especial. Ho és per al Departament del qual formo part, per a la Facultat que l'acull, per a la Universitat, per a aquesta seu universitària i també per a mi. És un dia, a més, permetin-me que ho digui, que em fa sentir orgullós.

Vaig conèixer el professor Mayor Zaragoza quan era rector de Granada, als primers anys de la dècada dels setanta, amb motiu d'un congrés que hi va tenir lloc. Em va semblar un home proper, assequible, atent, amb perspicàcia i perspectiva... Malgrat la joventut de tots dos en aquell moment, vaig sentir empatia cap a ell.

Després he tingut l'oportunitat de xerrar amb ell en diverses ocasions i he d'assegurar que continuo guardant aquella primera impressió, a la qual afegiria admiració. Així, doncs, des d'aquesta admiració he de dir que no m'ha estat fàcil encadenar les paraules amb les quals desitjo pronunciar la *laudatio* i tampoc no em serà fàcil fer-les públiques en aquest moment. Per aquest motiu, ho faré en la meua llengua materna, comptant, això sí, amb la seva benevolència.

En 1985, el professor Mayor Zaragoza escribía:

“Cuando me pidan
cuál es mi estirpe
diré que soy linaje
del universo entero.
De este cauce inagotable
de unidades
arracimadas,
de este tejido mestizo

grandioso, fecundo
y pasajero.”

(Cuando me pidan)

Quisiera comenzar este “elogio” partiendo de este poético autorretrato, porque expresa, de modo sencillo y certero, lo que se pueda decir de la figura que hoy nos reúne en este acto.

Toda institución universitaria que se precie posee un elenco de personalidades ilustres unidas a ella a través de distintos signos y criterios, el mayor de los cuales es el confeccionado “por causa de honor”; esto es, un elenco seleccionado por su reputación, su prestigio, el reconocimiento, el mérito, el valor que trasciende lo habitual.

Ese proceso de distinción tiene su inicio en un órgano académico universitario que ve en una persona un valor suficiente como para representarla más allá de su propia realidad y de su territorio, de modo que pueda proyectar su quehacer y su ser en el ámbito internacional.

Hoy nos reúne aquí, en este solemne acto, el deseo de contar con una personalidad que sirve como “modelo” y ejemplo para el ámbito de las ciencias de la educación. Es una personalidad que no necesita de más presentación que enunciar su propio nombre: Dr. Federico Mayor Zaragoza. Decirlo es suficiente, y así ha ocurrido en la comunidad universitaria de la URV.

Sin embargo, la Academia universitaria precisa de justificaciones, más allá de los focos, para justificar sus acciones, de modo que hay que establecer las razones por las que, desde el ámbito educativo, se efectuó en su día la propuesta que nos ha traído aquí, a esta insigne e histórica ciudad de Tortosa, en un espacio de la URV.

En su día argumentamos que la educación necesita siempre un marco de referencia, unos modelos, algún ejemplo. Sin ese marco es muy difícil, si no imposible, establecer un proceso que culmine con la consecución de una persona libre y responsable, autónoma y solidaria. Con esa filosofía, en el marco del Departamento de Pedagogía, nació en su día la preocupación por elevar a la categoría de “ejemplo” a algún personaje de nuestro entorno capaz de representar los rasgos educativos que defendemos.

No se puede olvidar que el Departamento de Pedagogía tiene una presencia mayoritaria en los estudios de Maestros de Educación Infantil y Primaria en Tarragona, Terres de l'Ebre y El Vendrell, además de en Pedagogía y Educación Social en la Facultad de Ciencias de la Educación y Psicología de Tarragona; por otra parte, participa en la Formación Inicial del Profesorado

de Educación Secundaria y Bachiller y en los másteres interuniversitarios e interdepartamentales de Gestión del Conocimiento; Formación de Formadores; Comunicación, Arte e Interiorismo; Comunicación y Riesgos Laborales, y Estudios sobre la Mujer, Género y Cultura.

El abanico de acciones y contactos del Departamento nos indujo, pues, a buscar un referente de “amplio espectro”, por decirlo de un modo simple. En otras palabras, queríamos contar con una figura que se proyectase en múltiples ámbitos de la cultura y de la acción educativa. La pregunta que nos hicimos, desde esa perspectiva, era la siguiente: ¿Hay alguien en nuestro contexto que reúna características de ejemplaridad que se puedan proyectar en las acciones que preocupan o en las que participa el Departamento de Pedagogía de la URV?

La respuesta la encontramos en el Dr. Federico Mayor Zaragoza.

- Nació en Barcelona, aunque él siempre se ha sentido “tortosino”.
- Estudió en Madrid.
- Fue profesor y rector en la Universidad de Granada primero y en la Universidad Autónoma de Madrid después.
- Perteneció al Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- Ocupó los cargos de subsecretario de Educación y Ciencia, diputado, consejero del presidente del Gobierno, ministro de Educación y Ciencia, diputado en el Parlamento Europeo, director adjunto de la UNESCO y director general de la UNESCO.

Creemos que este recorrido entronca con el Departamento de Pedagogía y confiere al Dr. Federico Mayor de las características suficientes como para ser modelo y ejemplo de aquello con lo que están comprometidos los profesores de ese Departamento. Con todo, tanto la figura como el acto requieren aún de más datos, y es fácil encontrarlos en el Dr. Mayor Zaragoza. Lo difícil es no repetirse.

Digo esto porque son ya muchas las “laudatio” que ha recibido en España: Granada, Politécnica de Cataluña, Politécnica de Valencia, Alcalá, Miguel Hernández, Murcia, Salamanca, Jaime I de Castellón, Las Palmas de Gran Canaria o Santiago de Compostela son universidades en las que se han ensalzado los méritos del Dr. Mayor para ser doctor de honor en sus claustros.

A ello hay que unir otros méritos y reconocimientos, como los siguientes:

- Miembro de alto nivel de las Naciones Unidas para la Alianza de Civilizaciones.

- Doctor honoris causa de la universidades de Colima (México), La Sorbonne-París (Francia), Londres (Gran Bretaña) y California (Estados Unidos).
- Miembro de los colegios de Farmacéuticos y Bioquímicos de España.
- Miembro de la Comisión de Bioética.
- Académico de la Real Academia Nacional de Farmacia.
- Académico numerario de la Real Academia nacional de Medicina.
- Hijo predilecto de Andalucía.
- Orden de Alfonso X el Sabio.

Un repaso por la variable temporal de su vida nos permite establecer el siguiente recorrido, que no por sabido es menos importante en una justificación como la presente.

1. Período de formación, que podríamos acotar entre el momento de su nacimiento en enero de 1934 y el de la obtención del título de doctor, a los veinticuatro años (1958), en la Universidad Complutense de Madrid, con la mención de premio extraordinario.

2. Período de docencia y de gestión científica, que abarcaría la etapa comprendida entre 1958 y 1973. En este tiempo obtuvo la cátedra de Bioquímica Estática y Dinámica de la Universidad de Granada y fue director del Departamento de Farmacia, rector de la universidad granadina, miembro de la Comisión Restringsida de Política Científica, ponente de la Ley general de Educación de 1970, delegado del Ministerio de Educación y Ciencia, miembro del Consejo de Rectores en el Consejo de Europa, presidente del Consejo Superior de Investigaciones Científicas y catedrático en la Universidad Autónoma de Madrid.

3. Período de gestión y política educativa, que podríamos situar entre 1974 y 1984, esto es, entre el momento en que fue nombrado subsecretario de Educación y Ciencia y el momento en que logró una vocalía en la Comisión Nacional Española de Cooperación con la UNESCO.

4. Período de proyección internacional, que se extendería desde el año 1986, cuando presidió el Foro de Issyk-kul, hasta la actualidad. Es un período marcado por su presencia en el Parlamento Europeo, la Dirección de la UNESCO, y por la creación y presidencia de la Fundación Cultura de Paz, entre otras muchas actividades.

De esta dilatada actividad me gustaría resaltar el período de doce años en que estuvo al frente de la UNESCO (1987-1999) tomando como referencia lo anotado en su propia web. Durante ese tiempo, el profesor Mayor Zaragoza dio un nuevo impulso a la misión de “construir los baluartes de

la paz en la mente de los hombres”, al convertirla en una institución al servicio de la paz (que es uno de los ejes que mueven su actuación). En este sentido y siguiendo sus orientaciones se creó el Programa de Cultura de Paz, cuya labor se organizó en cuatro vertientes principales: la educación para la paz, los derechos humanos y la democracia; la lucha contra la exclusión y la pobreza; la defensa del pluralismo cultural y el diálogo intercultural; y la prevención de conflictos y consolidación de la paz.

Durante su etapa en la UNESCO se pusieron en marcha y se desarrollaron importantes proyectos y programas sobre educación. Tras adoptar el principio estratégico de la “educación para todos” en la Conferencia de Jomtien (Tailandia, 1990), la UNESCO, a través del profesor Mayor Zaragoza, ha auspiciado una profunda revisión de los métodos y contenidos educativos a lo largo de esta década, que podemos sintetizar a través de las conferencias mundiales celebradas desde entonces:

- La Conferencia sobre Educación para Todos en los nueve países en desarrollo más poblados del mundo, que tuvo lugar en Nueva Delhi en **1993**;
- La Conferencia Mundial sobre Educación de Adultos, celebrada en Hamburgo en **1997**;
- La Conferencia sobre la Educación Superior, celebrada en París en **1998**;
- El Segundo Congreso Internacional sobre Educación Técnica y Profesional, celebrado en Seúl en **1999**.

A lo largo de su recorrido vital, el profesor Mayor Zaragoza ha publicado numerosas obras y artículos y ha impartido innumerables conferencias, por lo que su exposición aquí excedería en mucho lo que es posible decir. Son obras, por otra parte, que se pueden encontrar referenciadas en múltiples lugares. No me puedo resistir, con todo, a citar obras en dos ámbitos poco conocidos de su quehacer: en poesía y en ensayo.

Sus principales obras poéticas son siete o, más bien, son siete las que es posible localizar con facilidad:

- 1985 *A contraviento*
- 1991 *Aguafuertes*
- 1996 *El fuego y la esperanza*
- 1997 *Terral*
- 2007 *Alzaré mi voz*
- 2008 *En pie de paz*
- 2011 *Donde no habite el miedo*

Por otra parte, en su bibliografía se pueden encontrar dieciocho ensayos. De ellos quisiera resaltar, por su proximidad al mundo educativo, los siguientes:

- 1987 *Mañana siempre es tarde*
- 1994 *Memoria del futuro*
- 1999 *Un mundo nuevo*
- 2000 *La enseñanza superior en el siglo XXI*
- 2007 *Voz de vida, voz debida*
- 2011 *Delito de silencio*

De lo que se ha ido diciendo de él en algunas de las *laudatio* con las que se le ha presentado en las universidades de España, quisiera resaltar, desde el criterio de selección educativo:

- Las palabras del profesor José Antonio Lozano en Murcia:

“A lo largo de toda su vida, Mayor Zaragoza ha sido un firme defensor del compromiso social del científico. Según él, la ciencia debe responder a las expectativas de la comunidad y dialogar con los diversos sectores sociales: «Las fronteras entre la práctica científica y la política en materia de ciencia se han vuelto sumamente imprecisas». Todo ello, ha dicho «supone un cambio radical de actitud por parte de la comunidad científica y de la clase política». Estas ideas le llevaron en los años 70 a desempeñar puestos tales como presidente de la Comisión Asesora de Investigación Científica y Técnica de la Presidencia del Gobierno Español o a ser consejero del Presidente del Gobierno.”

- Otras de la profesora María Novo, expuestas en la UNED:

“La educación, como ustedes saben, opera sobre el objeto de más alta complejidad que conocemos: el ser humano. Con el objetivo de contribuir a un proceso igualmente complejo como es el de modelar y orientar la personalidad de ese ser humano hacia su autorrealización plena sin olvidar su participación en la comunidad. Esta complejidad, que podría entenderse como fuente de “dificultad”, es también la condición que tal vez mejor ilustra su grandeza. El buen educador no sólo habrá de construir con quienes aprenden un sólido entramado de conocimientos; también deberá fomentar la asunción de valores, de formas de vida que comprometan al sujeto en su dimensión intelectual y ética. Porque educar, más que enseñar, significa ayudar a repensar el mundo y a comprendernos nosotros en él como seres dotados de conciencia.

Hoy los educadores de nuestra Universidad encontramos en el Dr. Mayor Zaragoza la encarnación de estos requerimientos. Desde la mayéutica

socrática hasta los modernos métodos didácticos, quienes desarrollamos la tarea de formar seres humanos hemos sabido reconocer siempre a los maestros por esa cualidad añadida, ese magisterio que está por encima de las técnicas concretas. «Un maestro invade, irrumpe» —nos recuerda George Steiner—. Es alguien que, sobrepasando la mera transmisión de conocimientos, se convierte en referente y guía que ilumina la vida de quienes le rodean.”

- Las usadas por el profesor Vicent Martínez en su presentación en la Universidad Jaume I de Castellón:

“Para romper la dicotomía entre teoría y práctica, decimos más académicamente, necesitamos nuevas epistemologías, nuevas maneras de entender las ciencia y los diversos saberes.

La biografía personal y las iniciativas para fomentar las culturas para hacer las paces, del Dr. Mayor Zaragoza, son un ejemplo de esas nuevas epistemologías, de esas nuevas formas de entender los saberes que empiezan rompiendo la dicotomía entre las ciencias de la naturaleza y las humanidades.

.../...

Evidentemente, estas epistemologías no nos sirven a quienes estamos comprometidos con la investigación teórica que se convierta en práctica de transformación del sufrimiento humano y necesitamos la interacción e interpelación mutua entre maneras de entender la naturaleza y maneras de entender las culturas.

Don Federico es un ejemplo de esa transformación de los saberes que ya no se pretenden neutrales ni objetivos, sino que están atentos al sufrimiento que unos seres humanos nos podemos producir a otros, que son intersubjetivos, interculturales, y que siempre están en proceso de interpelación mutua como indicadores de las transformaciones institucionales y estructurales que sabemos que se pueden hacer en la práctica.”

- Y, por último, las enunciadas en la Universidad Córdoba por el profesor Jacobo Cárdenas:

“La aproximación adecuada a los problemas y la oportuna adopción de decisiones necesita de la ciencia y la tecnología, pero no sólo ciencia y tecnología. No serán, pues, los científicos, sino los sabios, los que hallarán previsiblemente el camino correcto.

No hay ciencia aplicada si no hay ciencia que aplicar. En consecuencia, orientar algunos trabajos de investigación hacia determinados objetivos, sí, Pretender planificar la labor creadora, no.”

• El mismo profesor Cárdenas recoge algunas frases, extraídas de los escritos del profesor Mayor Zaragoza, que vienen muy bien para situar algunos de sus pensamientos educativos (preocupación que, por otra parte, impregna toda su obra). Destacamos:

La finalidad de la vida es el despliegue de las potencias creadoras del hombre.

El conocimiento libera y es un patrimonio de todos.

La educación debe ser profesionalizante en los contenidos y en sus métodos.

La cultura es el camino de la solidaridad.

La educación es el instrumento por excelencia de la democracia.

La ignorancia es el mejor aliado de la opresión, el peor enemigo de la dignidad humana. He dicho con frecuencia que, en el plano personal, sólo la educación libera. En el plano racional sólo libera la ciencia, sólo el conocimiento hace a un país realmente independiente.

.../...

Somos los científicos, los universitarios, los que debemos enarbolar la bandera de la lucha contra todo aquello que afecte a las condiciones de vida de nuestro planeta.

Entre las responsabilidades de las universidades y de sus miembros (profesores y alumnos) se halla, muy en primer término, la contribución a un incremento de la comprensión, tolerancia, respeto mutuo y justicia social, de todo lo cual depende el futuro de la sociedad.

Si tuviera que resumir, lo haría como el profesor Eduardo Primo en la laudatio expuesta en la Universidad Politécnica de Valencia:

“Condensar, en poco tiempo, la personalidad de Federico Mayor es tarea muy difícil, porque aquella tiene mil facetas brillantes como un diamante bien tallado:

- *Investigador científico.*
- *Profesor universitario y maestro.*
- *Escritor - poeta.*
- *Humanista.*
- *Conocedor excepcional de la política científica y universitaria.*
- *Por último, político, en el más noble sentido y de las más nobles causas, la de la cultura y la humanidad.*
- *Pero, sobre todo, un hombre honesto con una capacidad de trabajo insólita y una voluntad sin desmayos para utilizarla al máximo.”*

¿Qué lecciones educativas emanan de sus escritos?

En el artículo “Educar para uno mismo”, publicado en la revista *Participación Educativa* en 2010, encuentro algunas pistas de interés. En sus páginas, el profesor Mayor Zaragoza dice:

“Educación en ser uno mismo, «dirigir con sentido la propia vida», según definición inmejorable de don Francisco Giner de los Ríos. La Comisión para el estudio de la «Educación en el siglo XXI», que constituí como Director General de la UNESCO a principios de la década de los noventa, con Jacques Delors como Presidente, estableció cuatro grandes ejes en el proceso educativo: aprender a conocer; aprender a hacer; aprender a ser y aprender a vivir juntos. Me gusta añadir otros dos grandes «aprendizajes»: aprender a entender y aprender a atreverse.

Lo realmente importante es distinguir la educación de la información, la formación, la instrucción. Y no mezclar fines con medios. Disponer de ordenadores, por ejemplo, es muy positivo... pero no puede decirse que se consigue una buena educación cuando se proporcionan las TIC a los alumnos. La educación se asegura cuando, a través de la familia, la escuela, la sociedad en su conjunto y en particular los medios de comunicación... se favorece, como establece el artículo primero de la Constitución de la UNESCO, la libertad y responsabilidad, la autonomía personal.

La que confiere alas sin adherencias ni adicciones para volar alto en el campo infinito del espíritu. La que permite desarrollar y poner en práctica la capacidad creativa distintiva de la humanidad. La que piensa, imagina, inventa. La que sabe que nada es ineluctable. La que no acepta el fanatismo, el dogmatismo, el extremismo. La que actúa en virtud de la propia reflexión y no al dictado de nadie.

Por todas estas razones, el proceso educativo no puede ser privilegio de ningún segmento de población. Y no puede decirse que «cuando el tren pasó yo no pude subirme». El tren de la educación debe pasar siempre de nuevo. Siempre. A lo largo de toda la vida. Para todos.

El acceso a los estudios universitarios de los mayores de veinticinco años supera, precisamente, obstáculos temporales que impidieron a tantos jóvenes incorporarse a la Educación Superior.

Educación en todos los grados.

Educación para todos, sin excepción, sea cual sea su diversidad funcional.

Educación durante toda la vida.»

Por otra parte, en el artículo “En qué creo”, publicado en la revista *El Ciervo*, también en 2010, anota:

“La condición humana está dotada de una facultad desmesurada: incardinada en temporales y putrescibles estructuras biológicas es capaz de pensar, de imaginar, de inventar, de crear. Con las alas del intelecto puede volar sin adherencias ni adicciones en el espacio infinito del espíritu.

Como científico he podido profundizar en cómo somos. Pero no en quiénes somos ni en qué será de nosotros. No he hallado respuesta a las preguntas esenciales que, por otra parte, rehusamos normalmente formularnos («Me encuentro huyendo de mí, cuando conmigo me encuentro», escribió José Bergamín).

Y así, mi vida transcurre al filo exacto de las luces y las sombras, de las certezas e incertidumbres, que es donde reside la libertad, el don supremo de la especie humana.”

Todo ello creemos que establece sobradamente una línea de pensamiento y acción suficientes para justificar que la petición emanada del Departamento de Pedagogía fuera asumida por la comunidad de la URV y para presentarla hoy aquí ante la sociedad. Hay sobrados méritos en el profesor Mayor Zaragoza para que su persona, su personaje y su personalidad sirvan para marcar la esencia de un departamento y para dotar de honor a la institución universitaria.

De todos modos, quisiera contar con la venia de todos ustedes para acabar con dos poemas del profesor Mayor Zaragoza, sobre todo por lo que significan y porque clarifican mucho de lo que hemos querido exponer hoy aquí.

El primero de ellos se titula “El mundo, un Poema Gigante”. Elegiré solamente unos versos:

“El mundo, un Poema Gigante”

“Seguir es el deber supremo”

Pedro Salinas

“Nosotros, los pueblos...”

Carta Naciones Unidas

... / ...

Hoy ya vamos siendo,
poco a poco, ciudadanos
plenos.

Hoy ya no reman
los suspiros
hacia programados destinos.

Hoy vamos libremente,
audazmente,
por inventados cauces

y sobrepasamos vallas y cercados
que han confinado
durante tanto tiempo
nuestro espacio
y alicortado
el alto vuelo.

Hoy (en la Alhambra)
escribimos poemas gigantes
para la igual dignidad
y amistad
en el mundo entero.

Hombro a hombro,
codo a codo,
letra a letra,
construiremos
un mañana diferente.

El tiempo del silencio
ha concluido
y comienza
la era de los pueblos.

A Ángel Arenas, con gratitud.

Federico Mayor Zaragoza

Granada, 3 de julio de 2011

El segundo, escrito en Rabat en 1998, dice así:

No podemos guardar silencio.
No podemos cerrar los ojos.
No podemos ni un día más
dejar de decir
alto y fuerte
lo que sentimos y pensamos.
Alto y fuerte
para que llegue
a todas partes.
Y será la brisa permanente
la que prevalezca
sobre el viento huracanado.
No podemos guardar silencio
ni cerrar los ojos,
porque todos tenemos
un futuro común.
Uno solo.

Ambos son dos ejemplos de una lección que es, fundamentalmente, **de vida y de esperanza**.

Rector Magnífico, en la medida en que me ha sido posible, he expuesto los méritos del profesor Federico Mayor Zaragoza. Creo haber dicho lo suficiente para que, con su autoridad, le sea otorgado el reconocimiento de sus méritos. Consecuentemente, le pido que se digne nombrar doctor honoris causa al profesor Federico Mayor para poder incorporarlo al Claustro de nuestra Universidad.

Muchas gracias.

Discurs d'investidura

pronunciat pel professor Federico Mayor Zaragoza

Rector Magnífic, Francesc Xavier Grau Vidal, amb un gran reconeixement per aquesta distinció, en un lloc i en un espai que per a mi és especialment important i emotiu,

Antoni Giró, Rector Magnífic de la Universitat Politècnica de Catalunya, també amb un profund agraïment,

Pere Alavedra, Rector Magnífic de la Universitat Internacional de Catalunya,

Secretari general, professor Antoni González,

President del Consell Social,

Professor i director d'aquest campus, Dr. Azael Fabregat,

Benvolgut alcalde, Ferran Bel,

Autoritats, moltes d'elles tan amigues de tants anys,

Padrí, ja ho heu vist, després d'això crec que sabeu més coses de mi que l'NSA... M'he quedat absolutament impressionat. Ja m'ho passareu. Molt agraït, de veritat,

A tots els qui han fet possible aquesta puntual visita a Tortosa: professors, alumnes, personal de la Universitat,

He de saludar la meua dona, perquè és molt important des de fa molts anys en la meua trajectòria;

A tots els familiars aquí presents, que en són molts,

Amics,

Senyor rector, vull començar expressant a vós i al Consell de Govern el meu reconeixement, i també al Departament de Pedagogia, al director de l'Institut de Ciències de l'Educació, que m'ha presentat de forma tan amigable, a tots els professors i alumnes, a l'alcalde, als familiars i als ciutadans de Tortosa. Sí, ja els deia abans que tinc una gratitud especial perquè és el primer doctorat honoris causa que se celebra a les meues arrels i per això l'oferixo i el dedico al meu pare i a la meua mare. Ells no van poder tindre estudis, però la vida els va doctorar, per la seva saviesa i el seu esforç. Van ser *doctors honoris vitae*. Els dos són presents a la meua vida cada dia. Els dos són llum permanent del meu camí. La meua mare, que em deia "fill

meu, no acceptis, si vols ser feliç, lo que creus que és inacceptable"; la meua mare, que em deia "dorm lo just i descansa l'indispensable perquè la vida no és potser un miracle, però sí un misteri i ja tindrem temps per a descansar quan mos morirem". A mon pare, exemple de generositat, de solidaritat, d'imaginació, de perseverança.

Ja pot comprendre, senyor rector, perquè avui és un moment especial, tant per a mi com per als meus. Hi són presents familiars i amics. Ells comprenen especialment la meua emoció. Hi són presents germanes, mos cosins germans, Joan, Maria Cinta, Anna, Francis Zaragoza i tots els seus; Federico Sabaté Mayor i els seus, Tere Monjo, Josep Belrraga, Maria Cinta Bel..., tots són part de la meua família, de les arrels tortosines. I d'aquelles arrels vénen aquestes rames. Les rames a vegades no són on eren les arrels, són molt més lluny, especialment ara en la gent més jove, però els tinc a tots aquí presents, físicament o espiritualment, i a tots els faig una forta abraçada.

Però també els deia que tinc amics, amics de tota la vida, i vull saludar Jesús Masip, José Luis Mora, els membres de la Cambra de Comerç de Tortosa, a més de Maria Cinta Llaçat, Montse Esteve, activíssima presidenta de les amigues i amics de la UNESCO; Joan Panisello, creador, i Quimo Panisello, que ha revivat tantes vivències de Tortosa.

Estimats amics, ha escrit una poetessa de Tortosa, Zoraida Burgos: "només la veu atansa espais oberts, acull el temps, arrela l'instant, només la veu sotmet l'oblit". La veu recorda avui aquí el iaio Federico, la iaia Maria, la tia Pepeta, la germana del meu pare; la tia Pepita, els germans de ma mare, Paquita i Joan; la padrina Raga, que era una institució familiar; José Panisello, mon cosí germà, tan absent avui; el Dr. Pepito Franquet, tots els qui ja no hi són físicament, però hi són presents.

Recordo també d'aquells anys, els anys quaranta, Gerard Vergés, gran escriptor i poeta, i mon cunyat, Manuel Beguer. Eren temps d'anar plegats els jóvens, sense audiovisuals ni possibilitats de viatges, i organitzaven modestes funcions teatrals, aquelles representacions a la finca dels Sabaté, de "Poals i Poan"... Felipe Tallada era "Poals"; Jordi Sabaté, "Poan", i jo era la "i"... I ja de més a prop, la Tortosa del gran i eficient hospital, la Tortosa de la Cambra de Comerç,... José Bel, Valentí Faura, tan ràpidament i inesperadament mort. El president actual, José Luis Mora, atent, minuciós. La Cambra que em va oferir la possibilitat de la sala Federico Mayor, dedicada també a mon pare, que va demostrar que cadascú pot inventar el seu destí.

Deixeu-me destacar per la seua estatura humana, ètica i política el germà de la mare de mon pare, la iaia Pepita: Marcel·lí Domingo. He llegit moltes coses que va escriure abans i durant la seua època de ministre, primer ministre d'Instrucció Pública —com es deia llavors— de la República, nomenat per Don Manuel Azaña. Era un mestre, sabia que educació —això que sols saben els mestres (a veure si se n'assabenta l'actual ministre)— és aprendre a ser, no a tindre. Era d'una modèstia exemplar. Referint-me al tio Marcel·lí, vull dir-li a Josep Bayerri Raga que estic molt agraït per la seua tasca sobre aquesta terra per *Informes* i, en el meu cas, per la narració excel·lent sobre Marcel·lí Domingo i la família Mayor. És una projecció imaginativa. El que escriu és si la història hagués sigut diferent, si la revolta militar hagués fracassat, ¿què hauria passat en la República quan Europa anava a començar una guerra terrible? I després de 1945, ¿quin paper hauria tingut Marcel·lí Domingo en aquest altre escenari? Aquesta formulació és un homenatge a la figura del ministre, però també a l'home. Aquest home, mort perdedor que segueix enterrat a l'exili... Són les cartes a Joan Benet, casat amb la tia Pilar Domingo, un dels aspectes més rellevants d'aquest text tan original...

Senyor rector, campus, territori, espai de les Terres de l'Ebre. Terres de l'Ebre des de fa poc reserva de la Biosfera, mundialment reconeguda. Terres de l'Ebre, del Delta i dels arrossars, dels Ports, de la mar Mediterrània, que es troba entre dos terres. Terres de l'Ebre, que compten amb un dels més espectaculars i antics sistemes capil·lars de distribució de l'aigua. Terres de l'Ebre, que poden destacar la seua catalanitat perquè en aquest cas és una adscripció voluntària, perquè per la seua ubicació distal podrien haver deixat de ser Catalunya. Això és molt important de tindre en compte, perquè m'agrada repetir que la virtut és proporcional a les possibilitats que es tenen de perdre-la, i en aquest cas, ha existit aquesta possibilitat històrica. I som aquí, a Catalunya, i no en una altra comunitat autònoma. Terres de l'Ebre a Tortosa. Tortosa: el riu, l'aigua, l'assut, el paisatge al fons bellíssim d'aquests enigmàtics perfils de Beseit, port fluvial i la Suda. Temps de distintes civilitzacions... La catedral, els monuments, els Reials Col·legis i els entorns, la Simpàtica, la costa dels Capellans, el coll de l'Alba, a Mig Camí...

Recordo el carrilet de la Cava, el velòdrom, el parc i les jotes, la jota cantada per lo Canalero i per Juanito el Músic. Són els meus records d'aquella època. Tortosa, aquella Tortosa dels "fills de la terra tortosina", aquest himne que es canta, capaç d'unir veus i cors de gent tan diferent. Tortosa, de

llarga trajectòria històrica: ibèrica, fenícia, cartaginesa, romana, visigoda, àrab. Tortosa, reconquistada, a la qual el 30 de novembre de 1149 Ramon Berenguer IV va donar la carta de poblament. Més tard, els templaris i des de setembre de l'any 1184, membre de la Corona d'Aragó. Tortosa i el *Llibre de les costums*, escrit després del compromís de Flix... Per cert, això és molt important també, aquesta capacitat de trobada, de compromís, d'acord. El 1274 els notaris de Tortosa Pere Tamarit i Pere Gil acaben la redacció del document, que es conserva a l'Arxiu. Tortosa, referència de pactes, d'acords, de conciliació. I Tortosa, també, honorant la dona. Cristòfor Despuig descriu el 1597 com les dones van actuar amb imaginació i valentia fent creure als àrabs que darrere de les muralles hi havia un contingent armat considerable. Tortosa, on la tolerància s'expressa en la mateixa capella de la Cinta, esplèndida. A mi m'encanta aquest lloc. I m'agrada també contradir, ja sé que és anecdòtic, però recordo d'aquella època que es cantava una cançó d'Antonio Machín que deia "pero nunca te acordaste de pintar un ángel negro". Doncs bé, si hagués visitat la capella de la Cinta hauria vist que no, que allí hi ha "angelitos negros".

La tolerància és pròpia d'aquesta terra i, si no, mirem la convivència de diverses ètnies que hi havia a la ciutat, on era molt important. Tortosa, la del beat Gil de Frederic, de l'orde dels dominics, predicadors, i el capellà Manuel Domingo Sol, fundador de la Germandat de Sacerdots Operaris Diocesans. Tortosa, la del metge Jaume Ferran... Recordo quan estudiàvem les vacunes i es feia referència a un metge important d'aquesta terra per la vacunació anticolèrica... La Tortosa d'Enrique Bayerri, que era cronista, historiador, i de Manuel Beguer Piñol. I la Tortosa—deixeu-me que ho diga amb especial admiració, estima i record perquè vaig aprendre tant d'ell—de mossèn Joan Baptista Manyà, excepcional com a teòleg, excepcional com a ésser humà, obert a tots, generós, savi, atent. Mon pare li professava un afecte absolutament particular. El seu exemple, la seua humilitat, la seua paraula em van donar, sempre que l'anava a veure a la seva muntanyeta, lliçons exemplars i confiança.

Amics, Tortosa i l'educació superior. Aquest coneixement que sabíem que a Tortosa havia d'arrelar, que havia de tenir moltes més possibilitats de les que havien deixat aquells dies terribles dels bombardejos, aquella ciutat sacrificada, aquell entorn terrible, aquella operació final d'una guerra fratricida. Tortosa necessitava —i la va tindre a seu moment— la Universitat Nacional d'Educació a Distància. Recordo el moment que va començar a

funcionar la UNED i crec que ha sigut una institució molt important per a la gent d'aquesta terra. Recordo quan José Celma va començar a ajudar en aquesta iniciativa... També l'Escola d'Infermeres, quan jo era ministre, i José Panisello, mon cosí germà, s'interessava perquè poguessen tindre la categoria d'estudis universitaris... I la Tortosa de l'Observatori de l'Ebre, la Tortosa de la ciència i l'educació.

Hi ha un gran escriptor català, Salvador Espriu, que ha escrit que "els homes no són, si no són lliures". Això és el que hem de tindre present tots els dies: els hòmens no són, si no són lliures. La gent no és, si no és lliure, si no actua en virtut de les seues pròpies meditacions, si la gent no fa el que creu que ha de fer i segueixen dogmes o dictats, està atemorida i actua en virtut del que li diuen. Sobretot, i per això he escrit un llibre últimament, que es diu *Donde no habite el miedo*, sobretot ens hem d'adonar que no és lògic que la gent visca atemorida, perquè estava confinada, territorialment, intel·lectualment, en uns espais molt reduïts on naixia, vivia i moria i era molt lògic, per tant, que aquestes persones tinguessen esta sensació de temor permanent, i guardessen silenci, però les coses han anat canviant i avui ja coneixem, avui ja sabem el que passa, no només en l'entorn més immediat, sinó el que passa al món en el seu conjunt, i avui ja podem ser, per tant, lliures. És a dir, podem ser.

Però a més, com abans recordava el meu il·lustríssim padrí, hem de saber que quan tenim el coneixement ens hem d'atrevir. He contat moltes vegades que quan vaig arribar l'any 66 amb la meua dona i els meus fills a Oxford per treballar amb el professor Hans Krebs, vaig veure que el comtat d'Oxford té en el seu emblema la frase "Sapere Aude". Això està molt bé: m'haig d'atrevir a saber. Al cap d'un temps ens adonem que més important que atrevir-se a saber és saber atrevir-se, perquè si després no ens atrevim, aquell coneixement que tenim no servix per a res. És a dir, que atrevir-se sense coneixement és perillós, però tenir coneixement i no atrevir-se és inútil... Això ho sap molt bé el president del Consell de la Universitat: *emprendre* vol dir que tenint coneixement i capacitat de risc es pot anar endavant. A mi, en la meua joventut em va impressionar molt una frase que vaig llegir d'Albert Camus l'any 1949: "Els menyspreo perquè podien tant i s'han atrevit a tan poc". Doncs hem de procurar que la gent jove no mos mire i diga: els menyspreem perquè podien, però no s'han atrevit. Per tant, ens hem d'atrevir. Hi ha un poder mediàtic avui immens que ens uniformitza, un poder mediàtic que fa que no tinguem temps per ser nosaltres, és a dir,

per reflexionar, per pensar, per imaginar, per anticipar-nos, per crear, que és la gran esperança: cada u pot crear el seu futur. Arriba un moment que no tenim temps perquè aquest immens poder mediàtic ens té absolutament distrets i, per si era poc, aquestes eines fantàstiques d'informació i comunicació avui ens deixen a tots dir el que volem, ens alliberen. Però hem d'anar amb compte també perquè aquestes eines poden ser utilitzades de tal manera que no tinguem temps per pensar, és a dir, hem de tenir una reapropiació del temps per ser nosaltres mateixos... "Els homes no són, si no són lliures".

I hem de ser, hem de ser aficionats però no obcecats. L'any 46 anava al futbol amb el meu pare a Les Corts. M'agrada el futbol... però és que ara ens estem passant, perquè una cosa és que a un li agrade el futbol i l'altra que tinga futbol tots els dies, fins a tal punt que avui la presència als camps de futbol ja només representa, aproximadament, entre el 15% i el 20% del total del que s'obté (TV, etc.) d'aquest espectacle. Dic tot això perquè és essencial que no ens passe allò que va escriure fa molts anys Jesús Masip —m'agrada molt la seva poesia— en uns versos que he repetit moltes vegades del seu llibre *Les hores*, i diu: "Les hores tornaran i mos trobaran fets i dòcils". És una terrible advertència: les hores tornaran i nosaltres, que érem valents i érem capaços de saber reaccionar i de saber-nos expressar amb fermesa, de moment ens troben fets i dòcils. Per què?, doncs perquè ens han uniformitzat, ens hem deixat uniformitzar.

Per tant, una de les conclusions és que no ens troben mai fets i dòcils, que ens troben indòcils, perquè hem sigut durant tota la història invisibles, anònims, obedients, súbdits i ara ja ha arribat el moment que hem de ser ciutadans i hem de ser persones, hem de ser lliures, hem de ser responsables. Ho diu la UNESCO a l'article primer de la Constitució: educació és contribuir que tothom siga "lliure i responsable". Ara estan tots preocupats pel partit de futbol o per si aquest jugador és millor que l'altre, o per la prima de risc, que ningú no sap exactament què vol dir, o per... No, nosaltres ens hem de preocupar per les coses per les quals realment ens hem de preocupar. No podem acceptar —és moralment inacceptable— que avui, moren més de 60.000 persones de fam. No podem seguir funcionant en un món que cada dia es gasta quatre mil milions de dòlars en armament i despeses militars quan tanta gent mor de fam o viu en condicions inhumanes. No és la voluntat d'un país sinó d'un partit d'un país. Això no pot ser, això són coses que hem d'anar canviant, però recordant que vam ser culpables tots nosaltres, eh?, perquè quan ens van dir que hauríem de substituir els valors ètics

pels borsaris, quan ens van dir que havíem de canviar la justícia social i que havíem de substituir la igualtat i la solidaritat per les lleis del mercat, quan ens van dir que les Nacions Unides eren ineficients i era convenient substituir-les per sis, set o vuit països... hauria sigut pertinent no acceptar-ho. En efecte, les Nacions Unides —on al començament hi érem tots, encara que tenien molts de problemes d'eficàcia, però hi érem— les van substituir per sis països (els dos països inductors, és a dir, els Estats Units i Regne Unit, i només quatre països invitats a dirigir el món). 196 països a les ordres de sis països, què és això?, i ho van acceptar... Després el G8 i ara el G20... Quin disbarat! Així està sortint. El balanç de tot és que hi ha mil milions de persones que tenen problemes per beure, per trobar aigua potable cada dia, hi ha gent que es mor de fam, que no pot utilitzar els serveis sanitaris que per a nosaltres ja són una cosa absolutament adquirida...

A més d'aquestes asimetries socials, no ens ocupem del medi ambient, l'Àrtic s'està fonent i nosaltres tan tranquils... bé, ja ho arreglaran. No s'arreglarà perquè hi ha processos, tant socials com naturals, que són potencialment irreversibles i arriba un moment que ja no es pot tornar a l'origen. Ho dic perquè la responsabilitat és fonamental. José Ángel Valente —és dels poetes que més m'han inspirat— diu: "Escribo desde un naufragio, escribo desde lo que hemos destruido ante todo en nosotros... Escribo desde los niños infinitamente muertos. Pero escribo también desde la vida, escribo de un tiempo venidero..."

Avui fa la impressió que només us parlo d'un naufragi, d'un temps de turbulència, perquè es van canviar els valors, perquè es van substituir les institucions multilaterals per les plutocràtiques. Antonio Machado, que és un home d'una capacitat poètica i de síntesi extraordinària, va escriure, passejant pels camps de Castella: "Es de necio confundir valor y precio". I així ens ha sortit. Per tant, perquè aquest balanç terrible el puguem anar compensant ràpidament, perquè el temps de les ferides obertes, que només s'han pogut alleugerir d'un costat d'Espanya i l'altre segueix sense saber què és el que va passar, després de tants anys. Hem de comprendre que hi ha moltes coses que s'han d'aclarir, precisament perquè el passat ja està escrit. Hi ha gent que no ho vol reconèixer, però el passat ja està escrit i no es pot escriure però l'hem de descriure fidedignament. El que hem de saber escriure és el futur. El futur sí, el futur, l'avenir, està per fer. I això és la nostra responsabilitat.

Hi ha gent que vol canviar el passat, no! Es tracta de saber què va passar. Diuen que així s'obriran ferides del passat. No, no, es tancaran les ferides

quan sapiguem el que va passar, quan des d'aquest naufragi puguem dir que tenim motius per a l'esperança. Jo no sóc optimista —perquè diuen que un optimista és un pessimista mal informat— però sóc una persona esperançada. De molt jove vaig escoltar un gran president, John Fitzgerald Kennedy, dirigint-se a la Universitat Americana de Washington: "Diuen que el desarmament és una utopia, que és impossible. Jo demostraré que és factible. Diuen que la pau no es pot portar a terme. Jo la portaré a terme". I va afegir: "[...] perquè no hi ha cap repte que se situe més enllà de la capacitat creadora de l'espècie humana."

I això és el que hem de pensar tots: el futur l'hem d'inventar. La inèrcia és el nostre enemic. Mai no voler canviar res i aplicar respostes d'ahir als problemes d'avui, no! Hem d'aplicar fórmules d'avui o de demà, perquè les hem d'inventar. Hi ha coses que hem de conservar sempre, els principis bàsics, els que orienten la nostra vida. Però la resta l'hem de saber canviar, hem de saber inventar l'esdevenidor, perquè aquesta és la facultat distintiva, desmesurada biològicament, bioquímicament, de l'espècie humana. Per tant, el que hem de fer és afavorir que tots els éssers humans s'adonen que tenen una capacitat distintiva, perquè això els donarà autoestima, els donarà confiança. Avui podem, per tant, inventar el futur. Fins fa poc no podíem dir el que pensàvem. Ara ja ho podem fer, ara tothom pot dir el que vulga. Hi ha una senyora que en un dia ha sigut capaç de recollir un milió quatre-centes mil firmes contra els desnonaments... Vull dir que, no ens enganyem, avui ja podem utilitzar unes eines fantàstiques per a la llibertat d'expressió. És fonamental per a una democràcia millor.

La segona cosa, tenim consciència global. Ja no sabem només el que passa aquí sinó arreu del món. Quan jo era un xiquet a Barcelona, Tortosa era molt lluny. Anàvem a les roques volteres de Gavà i ja en teníem prou. Fins als quinze anys l'únic país "estranger" visitat va ser Andorra... Ara les coses han canviat molt. Ara ja sabem el que passa i, com que sabem, podem comparar, i comparar és una base ètica molt important. En una paraula, avui ja tenim consciència global. Avui ja som ciutadans del món. Ja sabem que si hi ha una manera de viure que comporta perjuís al mar, a l'aire o a la terra afectarà finalment a tothom perquè el món ja s'ha fet una unitat. Estem a l'antropocè, perquè la manera de viure de l'espècie humana modifica el nostre medi ambient.

I tercera cosa, molt important per a l'esperança. Avui hi ha moltes dones que comencen a influir en la presa de decisions. Ho he contat tantes vega-

des que em sap mal tornar-lo a contar perquè molts ja m'heu sentit, però crec que és important que se sàpiga que quan l'any 96 tenia la sort de parlar amb una de les persones més lúcides que mai he conegut, el president Nelson Mandela, em deia: "No es faci il·lusions, la pau —que vol dir conversar, vol dir substituir la força, el múscle per la paraula— no arribarà fins que hi haja com a mínim un 30% de dones en la presa de decisions." Històricament, el paper de la dona ha sigut mimètic de l'home: quan rarament arribava al poder com havia de manar? Doncs com manen els hòmens. Però ara ja comencen a manar com només la dona pot manar. I ja comencen a incidir en la presa de decisions com només les dones ho poden fer.

En una paraula, amics: la possibilitat que en el futur puguem portar a efecte aquesta magnífica Carta de la Terra —la vam escriure per a l'any 2000, jo la recomano a tothom i m'agradaria també que la llegís el ministre d'Educació, perquè d'aquesta manera s'adonés dels consells d'una sèrie de persones de gran experiència— creix cada dia.

Aquest document lluminós dóna les pautes de vida als habitants de la Terra perquè tots hagen ser iguals en dignitat, perquè no hi hagen aquestes diferències, perquè no es puga dir, com avui, que només el 18% de la humanitat viu en condicions que podríem dir satisfactòries. Això no pot ser.

Fixeu-vos el que diu el preàmbul de la Carta de la Terra: "Ens trobem davant d'un moment crític en la història de la Terra, un moment en el qual la humanitat ha d'escollir el seu futur. A mesura que el món es fa més interdependent i fràgil, el futur presenta alhora grans riscos i grans promeses. Per continuar avançant hem de reconèixer que, enmig d'una magnífica diversitat de cultures i formes de vida, som una sola família humana i una sola comunitat de la Terra amb un destí comú. Hem d'unir-nos per crear una societat global sostenible basada en el respecte a la natura, els drets humans universals, la justícia econòmica i la cultura de la pau. Amb aquest objectiu, és imperatiu que nosaltres, els pobles de la Terra, declarem la nostra responsabilitat els uns vers els altres, vers la gran comunitat de vida i vers les generacions futures."

Senyor rector, estimats amics: en la nostra llengua, també en castellà, el plural de *jo* és *nosaltres*. Ja ho tenim, ja tenim la solució! Cada un de nosaltres ha de pensar en els altres, *nos-altres*. I això hem de procurar que es faci realitat en la nostra vida. Hem de tindre capacitat de mobilització de la gent, de les veus de la gent, perquè passem de la força a la paraula. Aquesta força que avui costa quatre mil milions d'euros al dia és una barbaritat, però

és així, i els productors d'armament són els primers que estan interessats que “si vols la pau, prepara la guerra”. Ara hem de preparar nosaltres la pau, hem de preparar la convivència, hem de preparar la vida en aquesta nova era, en aquest “nou començament”, que pot ser una delícia per a la major part de la gent, sobretot per a la joventut.

Senyor rector, la Universitat —ho dèiem aquest matí— ha de ser capdavantera. L'ensenyament superior, avui aplicable també a la gent més gran, perquè la longevitat ens dóna peu per dir que l'educació s'ha de prolongar tota la vida, ha de ser, conceptualment i pràcticament, la gran catalitzadora de l'acció social. Em fa molta il·lusió poder contribuir a aquesta *revolució espiritual* de què parlava Federico García Lorca. El van matar al mes d'agost de 1936. Doncs bé, al mes d'abril feia unes declaracions a un diari que es deia *La Voz de Granada* i deia: “Aviat hi haurà una gran revolució espiritual. No pot ser que haga gent, a vegades molt pròxima, que visca en aquestes condicions. Però no ens preocupem, al final guanyarà la capacitat creadora de l'espècie humana.”

Senyor rector, aquesta universitat estic segur que serà una d'aquestes capdavanteres per a aquesta gran inflexió històrica. La llum de les Terres de l'Ebre inspirarà els camins de demà. Em complau molt formar-ne part.

Paraules de benvinguda
pronunciades pel Dr. Francesc Xavier Grau Vidal
Rector Magfc. de la Universitat

Dr. Federico Mayor Zaragoza,
Sr. President del Consell Social
Sr. Secretari general de la Universitat Rovira i Virgili,
Professor Ángel-Pío González,
Rectors magnífics de les universitats Politècnica de Catalunya i Internacional de Catalunya

Senyores i senyors claustrals,
Il·lms alcalde de Tortosa, president de la Diputació de Tarragona, subdelegat del Govern de l'Estat, delegat del Govern a les Terres de l'Ebre,
Sra. María Ángeles Menéndez,
Distingides autoritats,
Senyores i senyors,

Vull començar aquestes paraules de benvinguda al nou doctor expressant la màxima satisfacció que per a la Universitat significa celebrar aquest acte solemne d'investidura del senyor Federico Mayor Zaragoza com a doctor honoris causa per la Universitat Rovira i Virgili i fer-ho al Campus de les Terres de l'Ebre, a l'Aula Magna, que rep precisament el nom de Federico Mayor Zaragoza.

La investidura d'un doctor honoris causa és sempre un motiu d'orgull i enaltiment per a la comunitat universitària i la solemnitat que reservem per a aquest acte ho simbolitza.

En el marc d'aquesta solemnitat, doncs, em correspon l'honor i el privilegi de tancar l'acte amb la benvinguda gratulatòria, és a dir, les paraules amb les quals la Universitat i el Claustre es congratulen per la incorporació del nou doctor. I ho faig amb molt de gust, tant a títol personal com en nom del tots els membres de la Universitat, i en especial del Departament de Pedagogia, del qual va néixer la proposta de conferir al senyor Mayor Zaragoza la màxima distinció acadèmica que atorga la Universitat, per la decisiva contribució al coneixement i pel rellevant paper en la defensa de l'educació com a pilar d'un progrés just per a tots els pobles de la Terra.

El professor Ángel-Pío González, en la seva *laudatio*, ha posat de manifest de manera magnífica tots els mèrits que el fan mereixedor de tan alta distinció i dels quals hem pogut gaudir en la *magistralis lectio* amb què el senyor Mayor Zaragoza ens ha obsequiat.

El món universitari en general, i la URV en particular, dóna molta significació al nomenament de doctor honoris causa. En primer lloc, representa el màxim reconeixement acadèmic per a la persona distingida; en segon lloc, la institució integra amb tots els honors un nou membre a la comunitat universitària. Així, doncs, amb aquest acte solemne fa tota una declaració pública dels seus estandards i referents científics, socials i culturals. Podríem dir que el conjunt de doctors i doctores honoris causa ens apadrinen i també ens defineixen com a universitat. Però l'acte d'avui té, a més, un simbolisme afegit: té lloc al Campus de les Terres de l'Ebre, a Tortosa. Un fet que ens congratula doblement, ja que per a la URV és tot un privilegi comptar entre el seus claustrals amb Mayor Zaragoza, un "tortosí de cor, universal" que ha esdevingut referent amb el seu treball constant en favor de l'educació, la cultura, la justícia, la solidaritat i la pau.

Mayor Zaragoza representa no només un o alguns dels valors que volem com a institució sinó la majoria. Com ha exposat el padrí, ha realitzat una tasca permanent en favor de la cultura i del saber encapçalada des de diverses institucions: rector d'universitat, ministre d'Educació i Ciència o director general de la UNESCO, entre moltes altres, i des de fa uns anys, a través de dues iniciatives pròpies com la Fundació Cultura de Pau o la xarxa de xarxes Ubuntu, Fòrum Mundial de la Societat Civil.

Gran defensor i promotor de l'entesa entre les nacions i de l'educació per la no-violència, ha remarcat en més d'una ocasió tant la dignitat de la Carta de les Nacions Unides —subscrita l'any 1945 a San Francisco exemplificada, com ell mateix ens indica, amb un gran inici: "Nosaltres, els pobles... — com la fortalesa i validesa de la Declaració universal dels drets humans.

També és una constant en el seu capteniment el compromís amb el desenvolupament de les persones, tant des d'un perspectiva social com econòmica i cultural. Així, s'ha compromès en múltiples "causes" que sempre incorporen aquest vector director. D'altra banda, la plena i responsable consciència de la transcendència de les seves paraules l'han portat a fer públics consells, recomanacions o denúncies, sempre que ha identificat que la situació o les decisions actuals podien conduir a perills futurs. Per exemple,

l'any 2001, ja com a president de la Fundació Cultura de Pau, plantejava alguns reptes per al nou segle que tot just començava, i ens alertava dels riscos a què podia conduir una nova escletxa social, l'escletxa digital. En un article seu a *Gaceta Complutense* hi escrivia: "La libertad será el distintivo del siglo XXI. La educación superior del siglo XXI deberá preparar a los ciudadanos para el advenimiento de una era de auténtica democracia. Este es el reto que hemos de afrontar al entrar en el próximo milenio. Por eso necesitamos una revolución del saber, sin la cual la llamada 'revolución digital' de la nueva tecnología de la información sólo acarreará más desigualdad, injusticia y exclusión".

Una visió que la crisi econòmica i financera dels darrers anys ha posat més de manifest i una vegada més Federico Mayor ha combatut amb força, alineant-se de nou amb la justícia social i els drets de les persones. Aquesta qüestió interrelaciona fortament la necessitat d'una educació de qualitat, però també un concepte que es troba en profunda crisi, com és el dret a la informació veraç. En suma, ha elaborat una visió comprensiva de la realitat humana i social que, com ell mateix manifesta, possiblement li fou enfortida per haver estat màxim responsable en una de les talaies mundials, la UNESCO. Aquesta visió, doncs, unida a la seva responsabilitat personal, l'ha dut a una implicació activa en moltes facetes del nostre quefer col·lectiu.

Com ha reflectit la *laudatio* feta pel padrí, el professor Ángel-Pío González-Soto, és efectivament molt ampli el ventall d'implicacions personals i professionals de Federico Mayor; de tota la seva activitat, finalment voldria destacar la que afecta més de prop l'activitat universitària: el suport constant a la ciència i l'educació com a factor de progrés de la societat. Hi ha diversos exemples que podria triar de la seva extensa trajectòria, però ho significaré a partir d'un de molt concret, que entenc que posa de manifest aquesta tasca a vegades potser d'una dimensió menys pública però alhora certament imprescindible. Tots sabem l'impacte que les retallades en educació i ciència provoquen en la nostra activitat, sobretot la caiguda de la inversió en recerca i desenvolupament per part de les administracions públiques, en aquest cas majoritàriament de l'Estat, del qual depenen bona part d'aquests fons. L'any 2002, lluny encara de les vicissituds actuals, la presidència danesa de la Unió Europea li va encomanar que presidís l'ERCEG (European Research Council Expert Group) per a l'"economia basada en el coneixement". En aquest marc, Federico Mayor va encapçalar l'elaboració d'un document que manifestava la necessitat absoluta d'afavorir les políti-

ques per enfortir el coneixement i la recerca en el si de la Unió Europea. Com a resum, els llegiré unes línies de la carta de presentació que signava per encapçalar el document. Hi deia/hi diu: "In this report the Expert Group presents its views on the need for a new European dimension to research funding and on the appropriate means for meeting this need. A first outline of a European Fund for Research Excellence and a European Research Council (ERC) to manage the Fund are given in the Report."

Més d'una dècada després, la valoració que la comunitat científica fa de l'European Research Council i les polítiques de recerca de la Unió Europea és altíssima, i s'ha configurat com un dels instruments gràcies als quals s'ha bastit un missatge consistent de suport i impuls a la recerca de frontera i d'excel·lència en tots els àmbits del coneixement, deixant de banda interessos econòmics o conjunturals. Un exemple de bona aplicació pràctica de posicionaments polítics clars i forts.

Podríem dir que en Federico Mayor s'hi reuneixen l'esperit crític, el rigor intel·lectual, el compromís amb la seva societat i la visió global de progrés universal i justícia per a tots els pobles. I són precisament aquests, també, els veritables valors definitoris de la institució universitària, arreu i sempre.

Senyor Mayor Zaragoza, gràcies per acceptar la nostra distinció, que més que honorar la vostra persona ens honora a nosaltres mateixos; la vostra incorporació al Claustre prestigia la Universitat Rovira i Virgili i ens esperona a treballar més per ser dignes d'aquest prestigi.

Avui, amb el màxim reconeixement dels vostres mèrits, adquiriu el compromís de representar la Universitat Rovira i Virgili, que de ben segur realitzareu amb afecte. Rebeu l'enhorabona més cordial, en nom propi i en el de tota la comunitat universitària, que des d'avui és també la vostra.

Moltes gràcies.

